

УДК 338.48:910.1

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.197.262-269>**Адамовський О.М.**

кандидат економічних наук

Національний університет «Львівська політехніка»

Adamovsky Alexander

PhD in Economic Sc.

Lviv Polytechnic National University

<https://orcid.org/0000-0003-3515-4635>**Кулаєц Я.М.**

Національний університет «Львівська політехніка»

Kulayets Yaroslav

Lviv Polytechnic National University

<https://orcid.org/0009-0007-3219-3125>

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ ТА МЕТОДІВ ЇЇ РОЗВИТКУ

У статті проаналізовано сутність поняття «туристична дестинація» та методи її розвитку з урахуванням сучасних викликів і тенденцій у туристичній галузі. Визначено багатогранність поняття дестинації, яке охоплює економічні, соціальні та екологічні ресурси, інтегровані у єдину систему. Наголошено на важливості системного підходу до управління туристичними дестинаціями, який забезпечує їхню конкурентоспроможність та сталий розвиток. У роботі акцентовано увагу на використанні інноваційних технологій, таких як цифрові платформи, Big Data та VR-технології, які сприяють підвищенню ефективності управління, залученню туристів і збереженню екологічних ресурсів. Окремо розглянуто значення маркетингу сталого туризму, стратегічного планування та міжсекторального партнерства як ключових інструментів для забезпечення довгострокової стійкості туристичних дестинацій. Виявлено, що залучення місцевих громад до процесів управління є важливим елементом забезпечення соціальної інтеграції та збереження культурної спадщини регіонів. Розглянуто перспективи подальших досліджень, зокрема аналіз інтеграції сучасних технологій у процеси управління туристичними дестинаціями.

Ключові слова: туристична дестинація, сталий розвиток, інноваційні технології, екологічна стійкість, економічні, соціальні та екологічні аспекти.

THE ESSENCE OF TOURIST DESTINATION AND METHODS OF ITS DEVELOPMENT RESEARCH

This study aims to deeply understand the essence of the tourist destination and analyze effective methods of its development in the context of modern challenges and trends in the tourism industry. The topic's relevance is due to the growing importance of tourism as one of the leading sectors of the world economy and the need to ensure the sustainable development of tourist regions. Today's global changes, such as digitalization and social transformations, require finding innovative approaches to managing tourist destinations to achieve their long-term competitiveness. The research methodology includes an interdisciplinary approach that combines economic, social, and environmental aspects. The main methods were the analysis of scientific publications, structural and functional analysis to identify the key components of a tourist destination, and a comparative method, which made it possible to determine the best practices for the development of tourist regions. In addition, forecasting methods were used to assess the potential for introducing innovative technologies in the tourism industry. The study results showed that a tourist destination is an integrated system combining natural, cultural, social, and economic resources. Strategic planning focused on sustainable development is a key element of the successful functioning of destinations. Using digital platforms, big data tools, and VR technologies opens up new opportunities for optimizing costs, attracting tourists, and preserving natural resources. Environmentally oriented initiatives, such as the introduction of ecotourism, contribute to reducing the negative impact on the environment. Particular attention is paid to the involvement of local communities in destination management, which contributes to social cohesion and the preservation of cultural heritage. The practical value of the article lies in developing integrated approaches to the management of tourist destinations, which can be used by local governments, tour operators, and other interested parties. The proposed recommendations will contribute to increasing the economic efficiency of tourist

destinations, integrating environmental and social aspects into development strategies, and preserving the uniqueness of regions in the context of globalization processes. The research materials can be helpful in the implementation of innovative solutions in the tourism sector and the formation of competitive tourism products.

Keywords: *tourist destination, sustainable development, innovative technologies, environmental sustainability, economic and social aspects.*

JEL classification: *L83, Q01, R11*

Постановка проблеми. Дослідження сутності туристичної дестинації та методів її розвитку є актуальним через зростаюче значення туризму як одного з ключових факторів соціально-економічного розвитку регіонів. Туристичні дестинації виступають не лише місцем концентрації туристичних потоків, але й платформою для гармонійної взаємодії природних, культурних, економічних та соціальних компонентів. Однак, через відсутність чіткого визначення терміну «туристична дестинація» у національному законодавстві та різноманіття наукових підходів до його трактування, виникає потреба у детальному аналізі його сутності та визначенні ключових аспектів, що впливають на розвиток дестинацій.

Гіпотезою нашого дослідження є припущення, що розвиток туристичних дестинацій, заснований на принципах сталого розвитку, дозволяє досягти довгострокового економічного зростання, соціальної згуртованості та екологічної рівноваги. Використання сучасних методів стратегічного планування, цифрових технологій для аналізу і прогнозування, а також залучення місцевих громад та партнерства між різними секторами сприяє створенню унікального туристичного продукту, адаптованого до глобальних викликів. Комплексний підхід до управління дестинаціями, заснований на інтеграції різних компонентів, дозволяє ефективніше реалізовувати політику сталого розвитку і підвищувати конкурентоспроможність регіонів на міжнародному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць щодо туристичних дестинацій вказує на зростаючий інтерес до вивчення їхньої сутності, функцій та методів розвитку. Зокрема, Є. Кудряшов досліджував туристичну дестинацію як інтегровану систему, яка включає ресурси, інфраструктуру, громади та адміністративні структури, що взаємодіють для створення туристичного продукту [3]. М. В. Семенова і М. Гунаре розглядали правові аспекти визначення дестинацій, аналізуючи їхній статус у міжнародному та національному законодавстві [4]. О. Наумова та Є. Кудряшов запропонували концепцію життєвого циклу туристичних дестинацій, яка впливає на їхню конкурентоспроможність та ефективність управління ресурсами [5]. А. Головчан зосередився на ролі туристичних дестинацій як ключового компонента системи туризму, акцентуючи увагу на взаємозв'язках між природними, культурними та економічними елементами [6]. Крім того, Т. Дупляк, В. Жученко та Ю. Забалдіна акцентували увагу на стратегічному плануванні розвитку дестинацій, пропонуючи використання місцевих переваг для створення сталого туристичного продукту [7]. Ці публікації свідчать про комплексний підхід до

вивчення туристичних дестинацій, враховуючи їхні економічні, соціальні та екологічні аспекти.

Разом з тим, недостатньо дослідженими залишаються аспекти інтеграції інноваційних технологій у розвиток туристичних дестинацій, зокрема використання великих даних для прогнозування попиту та VR-технологій для зменшення навантаження на природні території. Крім того, актуальним є вивчення ролі міжсекторального партнерства у формуванні туристичних кластерів та залученні місцевих громад до управління дестинаціями. Подальші дослідження цих напрямків сприятимуть розвитку наукової бази та створенню ефективних стратегій для забезпечення сталого розвитку туристичних дестинацій.

Мета статті – дослідити сутність туристичної дестинації, її ключові компоненти та методи розвитку з урахуванням сучасних тенденцій сталого туризму та інноваційних технологій.

Досягнення поставленої мети передбачає систематизацію наукових підходів до визначення туристичної дестинації, аналіз її функціональних особливостей і стратегічної ролі у розвитку туристичного сектору. Це також включає оцінку інтеграції економічних, соціальних та екологічних аспектів у управління дестинаціями, впровадження сучасних цифрових технологій і механізмів міжсекторального партнерства для підвищення конкурентоспроможності та стійкості регіонів.

Виклад основних результатів дослідження. Термін «туристична дестинація» є центральним поняттям у сфері туризму та відіграє ключову роль у стратегічному плануванні розвитку галузі. Незважаючи на активне вивчення цього поняття, науковці й досі не дійшли єдиного консенсусу щодо його визначення і це зумовлено багатогранністю самої концепції, яка включає ресурси, інфраструктуру, соціальні та економічні аспекти, а також взаємодію різних зацікавлених сторін. Хоча термін «туристична дестинація» широко використовується в наукових колах та практиці, його офіційне визначення в законодавстві України наразі відсутнє, що підтверджується і досліджується українськими ученими [1, с. 118]. Термін «дестинація» науковці [2, с. 94] трактують як місце призначення, яке туристи вибирають для відвідування, а вивчення ж дефініції «туристична дестинація» дозволяє краще зрозуміти її сутність, функціональні особливості та стратегічну роль у системі туризму. Нами представлено аналіз наукових підходів до визначення туристичної дестинації, що охоплює як інфраструктурні, так і правові, соціальні та стратегічні аспекти. Зібрані визначення не лише систематизують наявні погляди, а й дозволяють виявити ключові компоненти, які формують поняття туристичної дестинації (табл. 1).

Таблиця 1

Дослідження дефініції «туристична дестинація»

	Автори	Туристична дестинація	Загалом стаття....
1.	Кудряшов Є. [3]	визначається як інтегрована система, що включає туристичні ресурси, інфраструктуру, підприємства, громади та адміністративні структури, які взаємодіють для забезпечення привабливості регіону для туристів та сприяють сталому розвитку	розглядає різні наукові підходи до визначення терміну «туристична дестинація» та підкреслює відсутність єдиного консенсусу щодо його трактування
2.	Семенова М. В., Гунаре М. [4]	це територія, що має унікальні природні, культурні чи історичні ресурси, інфраструктуру, а також юридично визначений статус, який створює правові рамки для забезпечення туристичних послуг	аналізує поняття «туристична дестинація» в міжнародних та національних нормативних актах, визначаючи основні критерії цього терміна
3.	Наумова О., Кудряшов Є. [5]	це простір, який проходить через стадії життєвого циклу (зародження, зростання, зрілість, занепад), формуючи свою конкурентоспроможність і привабливість залежно від ефективності управління ресурсами	аналізує концепцію життєвого циклу туристичної дестинації та її вплив на процеси управління розвитком
4.	Головчан А. [6]	це територія, яка є центром концентрації ресурсів, що забезпечують створення та споживання туристичного продукту, включаючи культурні, природні, соціальні й економічні компоненти	акцентує увагу на туристичній дестинації як визначальній компоненті системи туризму, узагальнює наукові погляди щодо цього поняття
5.	Дупляк Т., Жученко В., Забалдіна Ю. [7]	це стратегічно організований простір, який пропонує туристичний продукт, побудований на локальних перевагах, з метою забезпечення сталого економічного та соціального розвитку	визначає основні стратегічні пріоритети розвитку туристичних дестинацій, включаючи створення та підтримку туристичного продукту, розвиток інфраструктури та промоцію

Джерело: сформовано авторами.

Аналіз наукових підходів до визначення «туристична дестинація» демонструє багатогранність цього поняття та його ключову роль у системі туризму. Туристична дестинація постає як комплексний простір, що охоплює ресурси, інфраструктуру, місцеві громади та адміністративні структури, які взаємодіють для створення туристичного продукту. Визначення, що базуються на правових, соціальних і стратегічних аспектах, вказують на важливість системного підходу до управління дестинаціями, зокрема через інтеграцію інновацій та стратегічне планування. У сучасному глобалізованому світі туристичні дестинації мають не лише задовольняти потреби туристів, але й підтримувати сталий розвиток регіону, що передбачає збалансоване використання ресурсів, розвиток інфраструктури та сприяння соціальній згуртованості. Знання сутності туристичної дестинації дозволяє ефективніше розробляти стратегії розвитку туризму, що відповідають сучасним викликам і забезпечують конкурентоспроможність регіонів на глобальному рівні.

Отже, виходячи з аналізу наукових підходів, туристична дестинація може бути визначена як інтегрована територіальна одиниця, що поєднує природні, культурні, економічні та соціальні ресурси, організовані у взаємодію через інфраструктуру та управлінські механізми для створення унікального туристичного продукту та забезпечення сталого розвитку.

Туристичний сектор, інтегруючи сучасні технології, отримує можливість не лише покращувати якість послуг, але й мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище. Сталий розвиток туристичних дестинацій є одним із ключових завдань сучасного

суспільства, яке спрямоване на збереження природного середовища, підтримку культурної спадщини та забезпечення економічної стійкості регіонів, розвиток якого поєднує в собі економічні, соціальна та екологічні аспекти (рис. 1).

Інноваційні технології (економічні аспекти) відіграють центральну роль у розвитку туристичних дестинацій, сприяючи підвищенню ефективності управління та надання послуг. Використання цифрових платформ для бронювання, таких як спеціалізовані туристичні портали чи мобільні додатки, забезпечує зручність для туристів і оптимізує витрати для бізнесу. Ці платформи дозволяють автоматизувати процеси резервування, зменшити адміністративні витрати, а також надають можливість швидкого пошуку альтернативних варіантів у разі зміни планів туристів. Крім того, вони сприяють підвищенню видимості дестинації в міжнародному масштабі, залучаючи більше відвідувачів. Інтеграція великих даних (Big Data) відкриває нові перспективи для планування економічних стратегій і прогнозування попиту. Аналітичні інструменти дозволяють аналізувати поведінку туристів, оцінювати ефективність маркетингових кампаній та ідентифікувати ключові тренди на туристичному ринку. На основі таких даних можна розробляти точні прогнози сезонного попиту, коригувати пропозицію послуг і оптимізувати ресурси. Наприклад, використання алгоритмів штучного інтелекту може допомогти у визначенні найбільш перспективних напрямків розвитку та виявленні вузьких місць у функціонуванні туристичної дестинації. Цифрові інструменти дозволяють зменшити паперову документацію, стимулювати безконтактні платежі, а

також забезпечити прозорість у взаємодії з туристами. Таким чином, інноваційні технології стають важливим інструментом для ефективного управління

туристичними destinations в умовах зростаючих викликів сучасного світу.

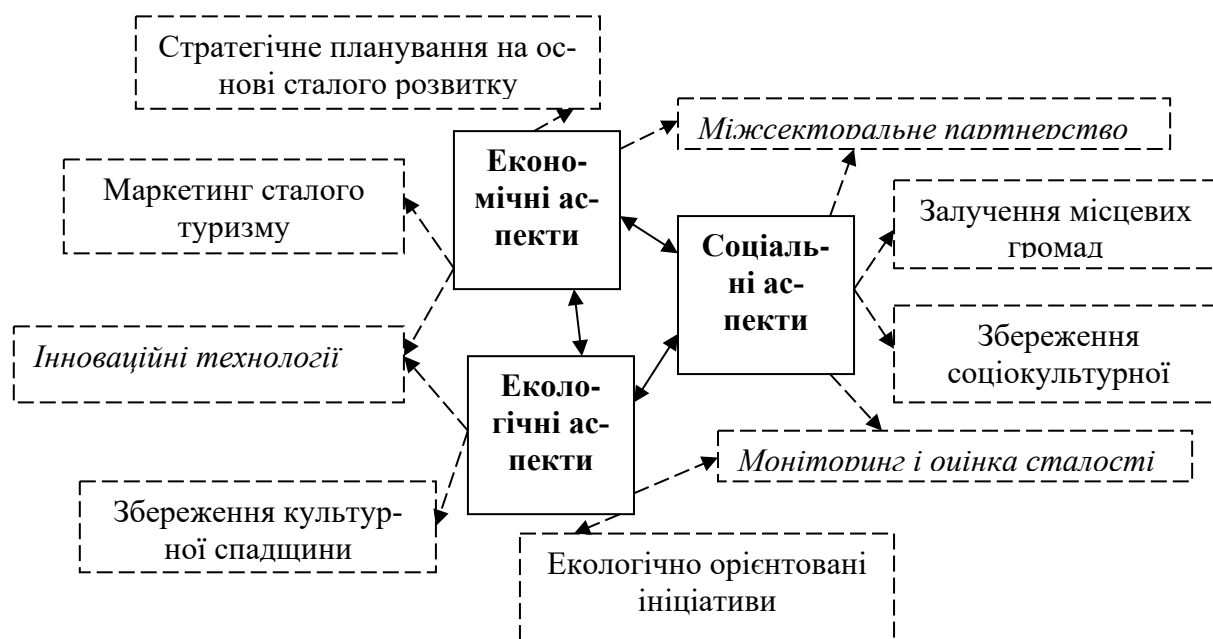

Рис. 1. Методи розвитку туристичної дестинації в контексті економічних, соціальних та екологічних аспектів.
Джерело: розроблено авторами.

Стратегічне планування на основі сталого розвитку є ключовим елементом розвитку туристичних дестинацій, що дозволяє забезпечити їх довгострокову конкурентоспроможність та стійкість. Визначення довгострокових цілей сприяє гармонійному поєднанню економічних, соціальних та екологічних інтересів. Ці цілі повинні враховувати особливості регіону, його унікальні ресурси та потенціал для залучення туристів. Формування стратегій з фокусом на сталий розвиток дозволяє забезпечити економічний приріст, мінімізуючи негативний вплив на навколишнє середовище [7]. Одним із важливих інструментів стратегічного планування є SWOT-аналіз, який допомагає оцінити сильні та слабкі сторони дестинації, а також визначити зовнішні можливості та загрози. Цей метод дозволяє оптимізувати використання ресурсів, акцентуючи увагу на розвитку сильних сторін та мінімізації ризиків. Наприклад, аналіз місцевих природних чи культурних ресурсів може допомогти у створенні нових туристичних продуктів, які приваблюють цільову аудиторію та водночас сприяють розвитку регіону. Результати стратегічного планування та SWOT-аналізу є основою для розробки конкретних заходів і програм, що відповідають потребам місцевих громад і туристів, також включає вдосконалення інфраструктури, розвиток туристичних кластерів та підвищення інвестиційної привабливості регіону. Таким чином, стратегічне планування не лише підвищує економічний потенціал дестинації, але й забезпечує її стійкість, що є основою успішного розвитку у сучасних умовах.

Маркетинг сталого туризму відіграє ключову роль у формуванні привабливого іміджу туристичної дестинації та залученні туристів, орієнтованих на

екологічно відповідальний відпочинок. Розробка інформаційних кампаній, що акцентують увагу на унікальних перевагах регіону, сприяє підвищенню його популярності та збільшенню доходів. Такі кампанії можуть висвітлювати екологічні ініціативи, культурно-історичні особливості, а також можливості для участі в екоактивностях. Крім того, використання сучасних цифрових інструментів, таких як соціальні мережі чи платформи онлайн-бронювання, дозволяє охопити широкую аудиторію туристів [8, с. 52-53; 9]. Важливим елементом маркетингової стратегії є участь у міжнародних сертифікаційних програмах, які підтверджують відповідність дестинації принципам сталого розвитку. Отримання сертифікатів, таких як Green Key чи Blue Flag, підвищує довіру туристів та інвесторів, демонструючи прихильність до екологічних стандартів, що у свою чергу сприяє зростанню конкурентоспроможності регіону на глобальному ринку туризму та формує його репутацію як відповідальної туристичної дестинації. Реалізація маркетингових ініціатив у контексті сталого туризму передбачає також активну взаємодію з місцевими громадами та бізнесом. Заохочення партнерських проєктів із залученням готелів, ресторанів, туристичних операторів сприяє створенню єдиного бренду регіону, що підсилює його конкурентні переваги. Таким чином, маркетинг сталого туризму не лише забезпечує економічне зростання дестинації, але й стимулює її екологічну та соціальну стійкість.

Міжсекторальне партнерство є важливим інструментом для розвитку туристичних дестинацій, що сприяє об'єднанню ресурсів, знань і досвіду різних секторів. Залучення міжнародних грантів та інвестицій дозволяє забезпечити фінансову підтримку для реалізації

масштабних проєктів, спрямованих на розвиток інфраструктури, покращення якості послуг та впровадження інновацій. Наприклад, програми підтримки від Європейського Союзу або інших міжнародних організацій надають DESTИНАЦІЯМ можливість фінансувати екологічні ініціативи чи культурно-туристичні проєкти, зменшуючи фінансове навантаження на місцеві бюджети. Формування туристичних кластерів є ключовою стратегією для координації зусиль і ефективного управління фінансовими ресурсами. Туристичні кластери об'єднують представників бізнесу, місцевих органів влади, наукових установ і громадських організацій для досягнення спільних цілей і дозволяє створити синергію між різними учасниками, спрямовуючи зусилля на розвиток комплексних продуктів, таких як тематичні маршрути чи регіональні бренди. Крім того, кластери полегшують обмін досвідом і сприяють впровадженню найкращих практик у сфері туризму, що підвищує конкурентоспроможність DESTИНАЦІЯМ на міжнародному ринку. Партнерство між різними секторами також сприяє збалансованому розвитку туризму, забезпечуючи врахування інтересів усіх зацікавлених сторін. Спільні проєкти допомагають підвищити рівень залученості місцевого населення, стимулювати розвиток локального бізнесу та покращувати соціальну інфраструктуру. Завдяки міжсекторальній співпраці вдається знайти рішення для складних викликів, таких як збереження природних ресурсів, управління туристичними потоками та створення привабливого середовища для відвідувачів та забезпечує сталість розвитку туристичних DESTИНАЦІЯМ, сприяє їх довгостроковому процвітання.

Міжсекторальне партнерство (соціальні аспекти) є потужним інструментом для розвитку туристичних DESTИНАЦІЯМ, адже воно об'єднує зусилля різних зацікавлених сторін для досягнення спільних цілей. Співпраця між місцевими організаціями, громадськими ініціативами та туристичними операторами створює синергетичний ефект, сприяючи розвитку інфраструктури, збереженню культурної спадщини та покращенню туристичних послуг. Наприклад, об'єднання зусиль туристичних компаній і місцевих громад дозволяє створювати автентичні туристичні продукти, що приваблюють відвідувачів і сприяють зростанню доходів регіону. Ця співпраця забезпечує можливість залучення місцевих жителів до туристичних проєктів, що не лише підвищує рівень їхнього життя, а й допомагає зберегти локальну ідентичність. Громадські ініціативи часто стають джерелом інноваційних ідей, таких як екологічні тури або волонтерські програми для підтримки природоохоронних заходів. Туристичні оператори, у свою чергу, можуть інтегрувати ці продукти у свої пропозиції, підвищуючи привабливість DESTИНАЦІЯМ для різних сегментів туристів для створення взаємної вигоди для всіх сторін і підвищує конкурентоспроможність регіону. Ефективне міжсекторальне партнерство також сприяє розбудові довіри та взаємодії між місцевими громадами та туристичними операторами. Організація спільних заходів, таких як фестивалі, виставки чи

освітні програми, допомагає налагодити діалог і сприяє прозорості у прийнятті рішень., стимулює створення стабільної та стійкої туристичної екосистеми, орієнтованої на довгостроковий розвиток, збереження природних ресурсів і підтримку економічного добробуту регіону.

Залучення місцевих громад є ключовим аспектом сталого розвитку туристичних DESTИНАЦІЯМ, адже воно сприяє інтеграції місцевого населення у туристичну галузь та забезпечує економічну стабільність регіону. Створення нових робочих місць у сфері гостинності, екскурсійного обслуговування, транспорту та виробництва сувенірної продукції дозволяє місцевим мешканцям отримувати стабільний дохід і відчувати себе частиною туристичної екосистеми. Крім того, активна участь громад у туристичних ініціативах сприяє покращенню соціально-економічного становища, зменшенню міграції та розвитку локальної інфраструктури. Одним із важливих кроків у залученні місцевих громад є проведення навчальних програм для підвищення кваліфікації працівників у сфері туризму. Такі програми можуть охоплювати широкий спектр тем: від мовної підготовки для екскурсів до управління туристичними підприємствами та впровадження екологічно безпечних практик. Навчання дозволяє місцевим жителям адаптуватися до потреб ринку, забезпечує їх професійне зростання і сприяє підвищенню якості туристичних послуг. Крім того, освічене місцеве населення стає більш конкурентоспроможним, що позитивно впливає на репутацію регіону як туристичної DESTИНАЦІЯМ. Залучення місцевих громад також сприяє збереженню автентичності та культурної спадщини регіону. Місцеві жителі, які беруть участь у туристичних проєктах, часто стають амбасадорами своєї культури, традицій та ремесел, що робить DESTИНАЦІЯМ унікальною та привабливою для відвідувачів. Взаємодія між туристами та громадами не лише підсилює культурний обмін, але й створює умови для довготривалого сталого розвитку, адже місцеве населення зацікавлене у підтримці природних і культурних ресурсів свого регіону.

Збереження культурної спадщини є важливим елементом сталого розвитку туристичних DESTИНАЦІЯМ, адже воно сприяє збереженню ідентичності регіону та підтримці його соціокультурного потенціалу. Популяризація місцевих традицій і культурних пам'яток дозволяє інтегрувати місцеву культуру в туристичні маршрути, підвищуючи інтерес відвідувачів. Наприклад, демонстрація традиційних ремесел, фольклорні виступи чи гастрономічні фестивалі допомагають туристам краще зрозуміти унікальність регіону, водночас підтримуючи соціальну інтеграцію між громадами і гостями. Організація культурних заходів, спрямованих на підвищення обізнаності туристів про місцеву культуру, може включати тематичні екскурсії, виставки, освітні семінари та інтерактивні майстер-класи. Такі заходи не лише інформують відвідувачів про історичне та культурне надбання DESTИНАЦІЯМ, але й сприяють формуванню емоційного зв'язку з місцевою культурою. Туристи, які мають можливість брати участь у таких

активностях, краще розуміють цінність культурної спадщини та проявляють більшу готовність підтримувати її збереження. Залучення місцевих громад до популяризації культурної спадщини сприяє її збереженню та передачі майбутнім поколінням. Локальні ініціативи, спрямовані на збереження пам'яток архітектури, розвиток традиційних ремесел чи популяризацію регіональної кухні, можуть отримувати підтримку з боку туристів та інвесторів. Таким чином, культурна спадщина стає не лише об'єктом захисту, але й джерелом економічного розвитку регіону, підкреслюючи його унікальність і зміцнюючи зв'язок між минулим і сучасністю.

Моніторинг і оцінка сталості є ключовим інструментом для забезпечення гармонійного розвитку туристичних дестинацій, орієнтованих на сталість. Аналіз соціального впливу туризму дозволяє оцінити, як туристична активність впливає на місцеві громади, їхній рівень життя та культурні цінності. Наприклад, моніторинг може виявити, чи сприяє розвиток туризму покращенню інфраструктури, створенню нових робочих місць чи, навпаки, створює надмірне навантаження на місцеві ресурси. Завдяки такому аналізу можливо впроваджувати рішення, які мінімізують негативний вплив і підвищують соціальну користь. Важливим аспектом є врахування потреб місцевого населення під час розробки стратегій розвитку туризму, що означає залучення громад до процесу прийняття рішень, що дозволяє уникнути конфліктів та забезпечити їхню підтримку. Наприклад, залучення місцевих мешканців до планування інфраструктурних проектів чи туристичних заходів сприяє врахуванню їхніх інтересів і формуванню позитивного ставлення до туристів. Урахування думки громади допомагає зменшити соціальне напруження та створити стабільну основу для співпраці між туристичними операторами та місцевими жителями. Регулярний моніторинг і оцінка сталості також дозволяють адаптувати стратегії розвитку відповідно до змін у соціально-економічному та екологічному середовищі. Використання сучасних інструментів, таких як індекси сталості чи опитування громадської думки, допомагає отримувати актуальні дані для аналізу, також дозволяє не лише оцінити ефективність впроваджених заходів, але й виявити нові можливості для розвитку, зберігаючи баланс між економічними, соціальними та екологічними аспектами сталого туризму.

Моніторинг і оцінка сталості (екологічні аспекти) вимагають системного підходу до аналізу впливу туризму на екологічне середовище. Розвиток туристичних дестинацій може створювати значне навантаження на природні ресурси, викликати деградацію екосистем та зменшення біорізноманіття. Наприклад, надмірна кількість відвідувачів у природоохоронних зонах призводить до знищення флори і фауни, а забруднення від транспорту негативно впливає на якість повітря. Оцінка впливу туризму включає аналіз таких факторів, як рівень викидів, використання води та енергії, утворення відходів, що дозволяє виявляти проблеми і визначати пріоритети для впровадження

природоохоронних заходів. Регулярне впровадження заходів із захисту природних ресурсів є важливою складовою екологічної стійкості туристичних дестинацій, також може включати ініціативи зі збереження водних ресурсів, переробки відходів, використання відновлюваної енергії та контроль за відвідуванням екологічно чутливих зон. Наприклад, встановлення обмежень на кількість туристів у певних локаціях або впровадження інфраструктури для збирання та переробки сміття допомагає зменшити негативний вплив на довкілля. Такі заходи також створюють позитивний імідж дестинації як екологічно відповідального місця для відпочинку. Ефективний моніторинг та оцінка сталості туризму потребують використання сучасних технологій, таких як супутникові дані, системи геоінформаційного аналізу (ГІС) та цифрові платформи для збору і аналізу екологічної інформації, дозволяє забезпечити точність даних і оперативність реагування на екологічні виклики. Постійна робота у цьому напрямі дозволяє не лише мінімізувати вплив туризму на екосистему, але й сприяти їхньому відновленню, створюючи умови для довгострокового сталого розвитку туристичних дестинацій.

Екологічно орієнтовані ініціативи є важливим напрямом у розвитку сталого туризму, спрямованого на збереження природних ресурсів і мінімізацію негативного впливу людської діяльності. Впровадження практик екотуризму передбачає організацію екскурсій у природоохоронні зони, створення еко-стежок, заохочення туристів до участі в програмах відновлення природних територій. Наприклад, організація волонтерських акцій для прибирання сміття в національних парках чи висадження дерев на деградованих ділянках дозволяє залучити відвідувачів до активної охорони природи та підвищити їхню екологічну свідомість. Використання енергоефективних технологій в інфраструктурі туристичних дестинацій дозволяє зменшити споживання енергії та знизити викиди парникових газів. Наприклад, впровадження сонячних панелей для електропостачання, встановлення систем рекуперації тепла чи використання енергозберігаючого освітлення сприяють сталому розвитку галузі. Крім того, розбудова екологічно чистих транспортних систем, таких як велодоріжки або громадський електротранспорт, дозволяє зменшити вплив на навколишнє середовище, зокрема у зонах масового відпочинку. Активна реалізація екологічно орієнтованих ініціатив сприяє формуванню позитивного іміджу туристичної дестинації серед відвідувачів. Туристи дедалі частіше обирають напрямки, які дотримуються принципів сталого розвитку, піклуючись про природу та екологію. Такі ініціативи не лише сприяють збереженню екосистем, але й допомагають створити конкурентоспроможні переваги дестинації на міжнародному туристичному ринку, стимулюючи інновації та розвиток регіональної економіки.

Збереження культурної спадщини є важливим елементом сталого розвитку туристичних дестинацій, адже природні пам'ятки часто є невід'ємною частиною культурного ландшафту регіону. Захист таких об'єктів включає моніторинг їхнього стану, обмеження доступу

в екологічно вразливі зони, а також впровадження програм із їхнього відновлення. Наприклад, організація проектів із відновлення зруйнованих природних об'єктів, таких як печери, водоспади чи скельні утвори, дозволяє зберегти їх для майбутніх поколінь і сприяє формуванню позитивного іміджу туристичної дестинації. Інтеграція природних пам'яток у туристичні маршрути відкриває можливості для екологічної просвіти відвідувачів. Організовані екскурсії з гідами-екологами можуть пояснити туристам унікальність і значення цих об'єктів для екосистеми, підвищуючи їхню екологічну свідомість. Водночас це сприяє створенню додаткових економічних можливостей для регіону, залучаючи туристів, зацікавлених у пізнавальному й активному відпочинку, який базується на збереженні природного середовища. Захист природних пам'яток також сприяє збереженню автентичності дестинації, що робить її унікальною та привабливою для туристів з різних країн. Створення спеціальних туристичних маршрутів, які враховують екологічну стійкість і культурну значущість природних об'єктів, дозволяє поєднувати відпочинок із навчанням, сприяє довгостроковому розвитку туризму в регіоні, адже туристи дедалі більше цінують можливість відвідувати зони, де збережено природну гармонію та культурну спадщину.

Інноваційні технології відіграють ключову роль у забезпеченні сталого розвитку туристичних дестинацій, зокрема в аспекті збереження екологічного стану. Використання сучасних систем моніторингу дозволяє ефективно оцінювати стан навколишнього середовища, виявляти потенційні загрози та оперативно реагувати на екологічні виклики. Наприклад, датчики якості повітря, системи контролю водних ресурсів та аналіз біорізноманіття допомагають формувати екологічні стратегії, спрямовані на збереження природних зон, водночас забезпечуючи їхнє раціональне використання у туристичній сфері. Інтеграція VR-технологій (Virtual Reality) у туристичні продукти відкриває нові можливості для зменшення фізичного навантаження на природні території. Віртуальна реальність дозволяє туристам «відвідувати» заповідні місця, які є вразливими до людського впливу, не завдаючи шкоди екосистемі. Наприклад, туристи можуть досліджувати підводний світ, гори чи ліси через VR-тури, які передають автентичність цих об'єктів, одночасно сприяючи їхньому збереженню, також стимулює розвиток інноваційного туризму, який поєднує технології з екологічною відповідальністю. Розвиток інноваційних технологій сприяє не лише захисту природних територій, але

й популяризації екотуризму серед різних категорій туристів. Інтеграція VR у туристичний досвід створює додаткову цінність для споживачів, які шукають сучасні, екологічно відповідальні варіанти відпочинку. Поєднання таких рішень із системами моніторингу дозволяє оптимізувати управління туристичними потоками, підтримувати екологічну рівновагу та забезпечувати сталий розвиток регіональних дестинацій.

Отже, економічні, соціальні та екологічні аспекти є взаємопов'язаними складовими сталого розвитку туристичних дестинацій, а комплексний підхід до інтеграції цих методів забезпечує довгострокову стійкість туризму.

Висновки. У процесі дослідження сутності туристичної дестинації та методів її розвитку було виявлено багатогранність цього поняття, яке об'єднує природні, культурні, соціальні та економічні ресурси в єдину систему. Туристична дестинація відіграє ключову роль у формуванні привабливого туристичного продукту, який сприяє економічному розвитку регіонів та забезпечує їх конкурентоспроможність на глобальному ринку. Водночас, її сталий розвиток потребує врахування інтересів місцевих громад, збереження природних ресурсів та інтеграції сучасних технологій у управлінські процеси.

Запропоновані методи розвитку туристичних дестинацій базуються на стратегічному плануванні, інноваційних технологіях, маркетингу сталого туризму та міжсекторальному партнерстві. Використання цифрових платформ, великих даних та VR-технологій відкриває нові можливості для покращення туристичних послуг, оптимізації витрат та захисту екологічного середовища. Водночас, активна співпраця між місцевими громадами, бізнесом та органами влади сприяє створенню автентичних туристичних продуктів і забезпечує інтеграцію екологічних, соціальних і економічних аспектів у стратегії розвитку дестинацій. Розвиток туристичних дестинацій вимагає системного підходу, що базується на принципах сталого розвитку, інноваційності та партнерства. Інтеграція цих елементів дозволяє не лише задовольняти потреби сучасних туристів, але й створює умови для збереження культурної спадщини, природних ресурсів та економічної стабільності регіонів. Подальші дослідження у цій сфері мають зосереджуватися на розробці універсальних управлінських моделей, які враховують унікальні особливості кожної дестинації та адаптуються до динамічних змін глобального туристичного ринку.

Список використаних джерел:

1. Брич В., Кифяк О. (2020). Теоретико-методологічні основи формування туристичних дестинацій у західноукраїнських прикордонних регіонах. Вісник Тернопільського національного економічного університету, Вип. 4. С. 14-126.
2. Дорож Р.С., Адамовський О.М. (2024). Модель інноваційного розвитку туристичних дестинацій в Україні. Сталый розвиток економіки. № 1(48). С. 93-98.
3. Kudriashov Ye. (2023). Theoretical approaches to the definition of a "tourist destination" in frames of strategic management. Вчені записки Університету «КРОК», № 1(69). С. 127-135.

4. Семенова М.В., Гунаре М. (2019). Правове визначення туристичної дестинації з урахуванням міжнародного законодавства та національного законодавства країн ЄС. *Право та інновації*, № 4(28). С. 34-39.
5. Наумова О., Кудряшов Є. (2023). Життєвий цикл туристичних дестинацій в контексті управління розвитком. *Вчені записки Університету «КРОК»*, № 4(72). С. 111-122.
6. Головчан А.І. (2009). Теоретико-методологічні підходи до визначення сутності туристичних дестинацій та управління ними. *Торгівля і ринок України*, № 27. С. 157-161.
7. Дупляк Т.П., Жученко В. Г., Забалдіна Ю.Б. (2018). Методологічні підходи до стратегічного планування розвитку туристичної дестинації. *Ефективна економіка*, № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_12_25.
8. Організація маркетингу туристичних дестинацій: особливості, методологія, принципи й інструменти здійснення. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*, 2020. № 2. С. 51-56.
9. Коломицева О.В., Баранюк Д.С., Бойко С.Г. (2022). Методики маркетингової оцінки туристичних дестинацій. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*, Вип. 66. С. 79-87.

References:

1. Brych, V., & Kyfiak, O. (2020). Teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannia turystychnykh destinatsii u zakhidnoukrainskykh prykordonnykh rehionakh [Theoretical and methodological foundations of the formation of tourist destinations in the western Ukrainian border regions]. *Bulletin of Ternopil National Economic University*, No. 4. Pp. 114-126. [in Ukrainian].
2. Dorozh, R.S., & Adamovskyi, O.M. (2024). Model innovatsiinoho rozvytku turystychnykh destinatsii v Ukraini [Model of innovative development of tourist destinations in Ukraine]. *Sustainable Economic Development*, No. 1(48). Pp. 93-98. [in Ukrainian].
3. Kudriashov, Ye. (2023). Theoretical approaches to the definition of a "tourist destination" in frames of strategic management. *Scientific Notes of the "KROK" University*, No. 1(69). Pp. 127-135. [in Ukrainian].
4. Semenova, M.V., & Gunare, M. (2019). Pravove vyznachennia turystychnykh destinatsii z urakhuvanniam mizhnarodnoho zakonodavstva ta natsionalnoho zakonodavstva krain YeS [Legal definition of tourist destinations considering international and EU national legislation]. *Law and Innovations*, No. 4(28). Pp. 34-39. [in Ukrainian].
5. Naumova, O., & Kudriashov, Ye. (2023). Zhyttievyy tsykl turystychnykh destinatsii v konteksti upravlinnia rozvytkom [The life cycle of tourist destinations in the context of development management]. *Scientific Notes of the "KROK" University*, No. 4(72). Pp. 111-122. [in Ukrainian].
6. Holovchan, A.I. (2009). Teoretyko-metodolohichni pidkhody do vyznachennia sutnosti turystychnykh destinatsii ta upravlinnia nymy [Theoretical and methodological approaches to determining the essence of tourist destinations and their management]. *Trade and Market of Ukraine*, No. 27. Pp. 157-161. [in Ukrainian].
7. Dupliak, T.P., Zhuchenko, V.H., & Zabal'dina, Yu.B. (2018). Metodolohichni pidkhody do stratehichnoho planuvannia rozvytku turystychnykh destinatsii [Methodological approaches to strategic planning for the development of tourist destinations]. *Effective Economics*, No. 12. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_12_25. [in Ukrainian].
8. Romaniuk, I.A. (2020). Orhanizatsiia marketynhu turystychnykh destinatsii: osoblyvosti, metodolohiia, pryntsyipy i instrumenty zdiisnennia [Organization of marketing for tourist destinations: features, methodology, principles, and tools for implementation]. *Bulletin of Berdyansk University of Management and Business*, No. 2. Pp. 51-56. [in Ukrainian].
9. Kolomytseva, O.V., Baraniuk, D.S., & Boiko, S.H. (2022). Metodyky marketynhovoї otsinky turystychnykh destinatsii [Methodologies for marketing evaluation of tourist destinations]. *Collection of Scientific Works of Cherkasy State Technological University*, No. 66. Pp. 79-87. [in Ukrainian].